

Zaterdag 22 maart om 19.30 u in de Sint-Catharinakerk van Wachtebeke. Toegang gratis vanaf 19 u.

Organisatie: Bavoparochie i.s.m. familie Wuytack en Sint-Laurensinstituut campus WOW.

Op 22 maart viert de Bavoparochie de 90ste verjaardag van kunstenaar en sociaal bewogen voorvechter Frans Wuytack. Het mooie aan de Lootse fusie met Wachtebeke is dat we ongemeen inspirerende mensen zoals Frans nu ook een tribune kunnen geven, want ons dorp, ons land, ja, de hele wereld heeft nood aan mensen zoals hij.

© Foto: Isabelle Pateer i.s.m. Serena Wuytack

Wil je hoop vangen, beste lezer? Neem dan
even de tijd en lees!
En kom af op 22 maart!

Viering op 22 maart in de kerk van Wachtebeke

Kunstenaar Frans Wutyack wordt 90

Wat een inspirerend en hoopvol leven! Wat een verademing

De Wachtebeekse Frans Wuytack is 90 maar heeft het uiterlijk van een prille 70'er. Hij is kwek, praatgraag, klinkt zowel beminnelijk als resoluut, bruist van energie, ook al rusten de benen op een zitje, en davert met zo'n rotvaart over alle events uit zijn leven dat mijn vingers danig verkrampen: over zijn gevangenschap in Venezuela en Spanje ten tijde van Franco, over zijn deelname aan het levend schild in de oorlog van Irak, over zijn uit de 'kerk gesmeten' worden zonder enige blijvende rancune, over zijn Italiaanse beeldhouwende kunstjaren nabij de marmergroeves van Carrara, over de liefde van zijn leven, Leen, en zijn vier kinderen, over... nu ja, te veel om op te sommen in een intro. We laten het woord dus aan Frans zelf, als een onvermoeibare hoppende en huppelende sprinkhaan, heen en terug, wars van enige chronologie, organisch en louter connotatief, met slechts dit ene kernbegrip centraal, in tal van gedaantes: verbinding! Wars van de huidige tijdgeest, ja, er zelfs knal tegenin: ga voor verbinding, met heel je hoofd en heel je hart!

Liberta! Liberta! (Spanje, 1973)

Met een duizendtal troepten ze samen aan mijn gevangenispoort: Liberta! Liberta! En ja, ik werd eindelijk vrijgelaten uit de Spaanse isoleercel.

Het was in de tijd van Franco nog. Ik woonde in Spanje en engageerde me in de sociale strijd van de textielarbeidsters in Tarragona. Ze werden en masse ontslagen en bloed kruipt waar het niet gaan kan: ik kon dat niet zomaar laten gebeuren, riep op tot protest, en bracht de ontslagen vrouwen op de been. Eerst besloten we tot een soort van bezetting van de weefgetouwen, maar de Guardia Civil kwam al vlug tussenbeide. Op de daaropvolgende betogingen gaven we de megafoon door aan elkaar, zodat niemand lang genoeg aan het woord kwam om opgepakt te kunnen worden. Zelf sliep ik de hele tijd ophet strand, om geen traceerbaar domicilie te hebben, waar men mij kon vinden. Maar helaas, uiteindelijk werd ik toch als voorganger van de beweging opgepakt, en opgesloten in de gevangenis. In een isoleercel dan nog. Dat was de hardste tijd van mijn leven. **Ik had in Venezuela al verschillende keren in de gevangenis gezeten, , maar in Spanje was het veel harder.** Ik had het omgekeerde verwacht: dit was toch Europa? Ik verging van existentiële eenzaamheid,, probeerde alle mentale overleeftechnieken die je maar bedenken kan, inclusief een soort van zelfhypnose: ik droomde dat ik nabij een vijver lag vol bloemen, terwijl ik feitelijk in een desolate cel zat, met niets dan ellende. Maar in mijn hoofd kon ik op stap, goddank! Ook al moet ik bekennen dat ze via dat isolement onder je huid proberen te

kruipen. Maar ik gaf niet toe, en uiteindelijk gebeurde het onverhoopte: een hele mensenmassa dromde samen voor de gevangenis, en scandeerde mijn naam: Francisco! Francisco! Liberta! Liberta! En ja, ik werd vrijgelaten. Nu ja, vrij... gedeporteerd naar de Franse grens, waar mijn foto tussen 26 ETA militanten, communisten, anarchisten en radicalen werd toegevoegd, met een verbod Spanje te betreden. En zie, enkele decennia later, overwinter ik in Spanje. Ik ben net terug (lacht) Je ziet: blijven hopen, ook in donkere tijden, want ooit komt het weer goed.

Hoe doe je dat, op het moment zelf? Want je zegt het zelf: existentiële eenzaamheid is het ergste wat er is?

Dat is waar. Maar hoop is ons antwoord. Het is het enige echte antwoord, op momenten als die. Geloof is iets abstracts, iets waar je een en ander aan op kan hangen, en zin kan mee geven, maar hoop is concreter. Het herbergt al iets in zich dat kracht is en kracht geeft, zelfs op die donkerste momenten. En de liefde, ... ja, de liefde, daar kunnen we het ook nog over hebben. Dat is misschien nog een trapje hoger.

Uit priesterambt gezet maar geen enkele rancune (Gent, 1972)

Het ging mij nooit om structuren of systemen, maar om het hart, de emotie, de hoop, en waar het geloof echt voor staat. Geen rancune dus, ik ging gewoon mijn eigen weg.

Je begrijpt wellicht al dat ik een man van de daadkracht ben. Van het engagement. Dat ik mij niet kon beperken tot het braaf leiden van een parochie, en daarmee content zijn. Mijn hart en hoop reikte veel verder. Ik ging dus onvermijdelijk in tegen wat het beleid mij voorhield, al vrij vlug eigenlijk. Mijn Latijns-Amerikaans engagement viel ook al niet in goede aarde. Te actief waarschijnlijk: acties in the sloppenwijken, betogingen, oprichten van buurt- en vrouwencomitees enz. En zo ging dat maar door. Toen ik als havenarbeider aan de Antwerpse haven werkte, werd het niet langer houdbaar. Bisschop Van Peteghem zette mij uit mijn priesterambt, maar daar maalde ik niet om. Mijn weg was engagement en hoop, niet schaapachtig knikken. Voor mijn moeder was dat in de parochie wel even slikken, want plots mocht ik niet meer preken, maar onze kinderen hebben later alles goed gemaakt (lacht). Mijn vader trok er zich van bij aanvang al niet veel van aan. Sommige van zijn kaartmakers bleven wel weg, maar hij was nuchter genoeg om dat te plaatsen. En zelf heb ik er mij ook niet echt veel van aangetrokken. Mijn pad lag elders. Later ook in Judait-Arar, Irak als lid van de vredesbeweging die zich tot levend schild opstelde tussen de Amerikanen en de Irakezen. De oproep was uit Duitsland gekomen, en had gehoopt op duizenden mensen. Het bleken er uiteindelijk... dertig. En later nog in Joegoslavië, waar ik met een medic busje in botsing kwam met een tank. Waar ik ook een ontzettend aandoenlijk tafereel zag: een kind van tien wou niet van zijn oma wijken, ook al beval die hem verder te vluchten. Maar het kind bleef vastberaden en trok haar mee en zei "Ik laat je niet in de steek". Dát zegt het allemaal: de menselijke verbinding maakt het verschil, waar en wanneer ook. We moeten er met z'n allen blijven in geloven, in de hoop, en dat we elk op onze eigen manier, een verschil kunnen maken.

Zonder kus vooraf: Leen, trouwen we? (België, 1979)

Maar een kus, neen, daar kwam het niet van. En dan plots, op een avond,: gaan we trouwen? Curieus man, hé, mijnen Frans?

Leen: Frans Wuytack en kardinaal Cardijn waren twee mannen waar mijn vader niet kon over zwijgen. Te pas en te onpas passeerden ze de revue als dé voorvechters van de verdrukte mensen. Ik hoorde die naam zoveel dat ik er bijna allergisch voor werd. Op een keer, ging ik naar een voorstelling van een Mexicaans gezelschap, in Gent. Ik was ook 'into' het buitenland, had een Catalaans lief – die helaas veel te vroeg overleed – hield van de Spaanse taal, en dans en mime trokken me aan. Op die Mexicaanse avond ontmoette ik een bevlogen man die vertellen kon als de beste, en die ik samen met een vriend een lift naar huis gaf. En verder niks. Alleen: hij polste in de autorit naar de vriendschap met die vriend van me, en gaf mij een 'tot later' bij het afscheid nemen. Maar ik dacht: ja, dat zal wel, ik weet zelfs niet wie je bent. Thuis vertelde ik van die 'rare kwiet', en mijn pa zijn doodleuk: wel ja, dat moet Frans Wuytack zijn. Enige tijd later regelde mijn pa zelfs een gesprek met Frans en mij, om mij over mijn verdriet van mijn lief heen te helpen. Niet om te koppelen, verre van, want pa zei steeds: eens een priester, altijd een priester, al was Frans toen al enige tijd uit de kerk gezet. Maar van 't een kwam 't ander, en we konden het goed met elkaar vinden. Maar een kus, neen, daar kwam het niet van. En dan plots, op een avond, out of the blue: gaan we trouwen? Zomaar. We hadden geeneens een relatie nog. Curieus man, hé? (lacht) Ik dacht er even over na, maar niet lang, en ja, we trouwden achter gesloten deuren, met een vriend priester, want de kerk houdt niet zo van priesters die later trouwen. Ons trouwfeest een poos later, was wel heel dubbel voor mij: ik vernam die dag dat het kindje in mij overleden was, en toch ging het trouwfeest door, met meer dan 500 man en viel muziek. Hoofdvlak en kaas, en drank. Zo ging dat toen. Uiteindelijk kregen we vier kinderen, Maya, Fabio, Serena en Francesca, en ze hebben alle vier de kunst- en dansvibes van hun ouders mee. Fabio heeft het leven van zijn vader ook verfilmd: *Persona non grata*, en onze dochters hebben een gelijknamig boek uitgebracht.

Ofwel verbind je, ofwel ontbind je, en dan is 't een kerkhof (Wachtebeke, 2025)

In een tijd van Trumps en Poetins, moeten we net weer geloven in menselijke en emotionele verbinding. Niet achter die paljassen aanlopen, maar weer kiezen voor elkaar.

22 maart gaat niet over mijzelf. Helemaal niet. Dat wil ik uitdrukkelijk niet. Het gaat over hoop, de terugkeer van de hoop. Wat krijgen we te zien? Overal oorlog, Palestina, Oekraïne, Congo... en leiders die kiezen voor ontbinding en iedereen tegen elkaar uitspelen. Zie maar wat iemand als Trump doet. Uit winstbejag mensen tegen elkaar opzetten. Musk idem dito. De viering op 22 maart wil ik daarom in het teken stellen van het tegendeel, van het tonen van onze verwantschap, dat we allen net elkaar nodig hebben. Ik zal dat doen aan de hand van getuigenissen en vier kunstwerken, die telkens een hoofdstukje inleiden. Maar alles wordt interactief, want er zullen veel schetsen van anderen zijn ook, die zich lieten inspireren door de kunstwerken, en door de hoop. Die avond kiezen we weer voor de verbinding. Met elkaar, met het universum, met de natuur, met het diepste in onszelf. Mensen zijn er voor elkaar. Dat heb ik al heel vroeg zelf aan den lijve ondervonden, in WO II, als zesjarige snotter al, met vader toen aan

het front, en mijn moeder die met ons naar Nederland probeerde vluchtte. Ik herinner me heel goed wat mensen dan voor elkaar kunnen betekenen. Een beeld dat ik op mijn 18de, in het Ruhrgebied bij de talloze vluchtelingen ook zag. Wij waren er toen om hen te helpen, want na het verdrag van Jalta moesten miljoenen mensen weer gehuisvest worden. Het waren intense tijden. Engagement was ik toen best al gewoon, want vanaf mijn veertiende had ik op de scheepswerven Boel gewerkt, in Temse, waar er ook een sociaal bewogen klimaat heerste. Het zette me alles aan tot een late roeping. Ik volgde een opleiding Latijns-Grieks, een wijding, en na enkele jaren parochie in Gent, besloot ik mijn vleugels uit te slaan en het naar Latijns-Amerika te trekken. Ik sloot me in Venezuela aan bij de bevrijdingstheologie van Romero. Voor mij geen geloof zonder engagement. Zo werd ik heel erg actief in de barrios daar, of de sloppenwijken. Opkomen voor de armen, voor de verdrukten, telkens weer. En de toestanden waren echt schrijnend. Nog levendig herinner ik mij een mama die al twee van haar kinderen verloren was, door vervuild water. Nog zie ik haar zitten met een kind op haar schoot (krijgt het heel moeilijk). Zo erg. Zo bang ook nog een derde kind te verliezen. Maar ik vergeet nooit haar woorden “hoop is het laatste wat je verliest”. Begrijp je dat we voor al die verdrukten op moeten komen, ook al moeten we het daartoe opnemen tegen de autoriteiten? Drie keer geraakte ik door mijn engagement in de gevangenis, tot ik uiteindelijk het land werd uitgezet. In een latere fase ging ik nog clandestien terug, onderging eenzelfde lot, met nu de dreiging tot twaalf jaar gevangenschap, maar de toestroom van duizenden mensen, kon het tij keren: ik werd ‘genadig’ weer het land uitgezet. Weer duizenden mensen gaven me veel later een hartelijke ontvangst bij mijn terugkeer, toen het politieke tij gekeerd was, in het jaar 2000 was dat. Ik ben heel blij dat ik nooit iemand verraden had, ondanks de foltering. Houd het ten minste één uur vol, had een guerilla-leider Douglas Bravo me altijd voorgehouden, want dat gaf de tijd aan iedereen om te vluchten.

Je moet niet alleen denken met je hoofd, maar vooral met je handen

Het gaat in kunst vooral om emotionele intelligentie, je ziet wat je niet ziet. Het gaat over zicht én inzicht. Denken doe je vooral met je handen.

Het is niet bij toeval dat handen in mijn artistiek werk zo'n voorname plaats innemen. Het is het lichaamsdeel bij uitstek dat voor verbinding staat en zorgt. Iemand die je een hand reikt, gemeend, zegt veel meer dan duizend woorden. Zo is het ook met de kunst. Kunst raakt je. Net zoals de natuur. Wie echt naar een boom kijkt, ziet de bladeren en de wortels, de grond en de lucht, de dieren die vliegen en die kruipen. Alles is verbinding. En dat moeten we met z'n allen weer zien. Daar woont de hoop. Daar woont de mens. Handen zijn daarvan hét symbool bij uitstek. Denk ook aan het Griekse symbolon. Kunst is net zoals mijn strijd voor rechtvaardigheid, al heel vroeg in mijn leven gekomen. Op mijn tiende ging ik al naar de Academie in Sint-Niklaas, en het is altijd een belangrijk bron van zingeving geweest. Kunst is ook verbinding met anderen, toch? Ik heb mijn kinderen ook meegenomen naar de bronsgieterij, ook van kindsbeen af. En enkele jaren geleden gaf ik in mijn vrijwilligerswerk in een Spaanse gevangenis, de ‘zwaarste’ gevangenen hamer en beitel, en een houwblok. Zonder cipier. Ze waren er dol op, en het gaf geen enkel probleem. Het had veel voeten in de aarde gehad, want de gevangenisdirecteur was heel argwanend geweest. Hij vroeg of ik zelf niet bang was: ik zei, gijzelen zullen ze me wel niet meer doen, ik ben nu geen tien euro meer waard (lacht). Maar serieus, je ziet het telkens weer, waar ook: kunst is zo verbindend! Zoals Sartre ooit zei: wat de taal is voor het verstand, zijn de

handen voor het gevoel. Handen staan dus heel centraal in mijn werk, zoals laatst in de tentoonstelling in de Sint-Niklaaskerk te Gent: ik had er negentig opgesteld. Kunst is emotionele intelligentie, en er is er nog veel te weinig van. Het is er tegelijk een uiting van verbinding en een weg erheen. En iedereen kan zichzelf uitdrukken en zo nabijheid voelen met alles en iedereen. Verbinding is niet alleen blablabla, van woorden, maar ook materieel. In kunst. In het aanleggen van waterbronnen. In het bouwen van huizen. In het verbeteren van leefomstandigheden. Hoop is de verbinding. Het leven. Angst de ontbinding en destructie. Het kerkhof. En onze huidige leiders maken de mensen bang, zodat ze als volgzame soldaten braaf achter hen aanlopen. Laat ons oproepen om het anders te doen, samen en in hoop. Op 22 maart. Zijn we met tien, ok. Met honderd ook goed. Met twee idem. Als we maar samen zijn en verbinding voelen. Bij elkaar weer hoop en vreugde tanken. Want daar woont de hoop, in de mens en in de natuur. We gaan er dus voor: voor de terugkeer van de hoop.

Waar Frans met geen woord over repte in ons interview, maar wij bewust wél: een greep uit de vele kunstprijzen die Frans oogstte in zijn leven:

Publieksprijs Carrara 1980 – winnaar 12de internationaal Salon Val D’Or 1981 – eerste prijs internationale groepstentoonstellingen Wenen 1989 – ontwerper van OCIC award van filmfestival San Sebastian Spanje 1994 en van de Gulden Mira, prijs van verdienste van de Vlaamse Filmpers 2002 – Award Latijn-Amerikaanse Film Festival van Vlaanderen 2009 – tentoonstellingen in Spanje, Italië, Costa Rica, Frankrijk, België, Venezuela, Groot-Brittannië – publicaties van dichtbundels in de jaren ’80 – nog zoveel meer...